

должна быть предусмотрена цена этого имущества. Одновременно покупателю передается право на ту часть земельного участка, которая занята этой недвижимостью и необходима для ее использования.

Изложенные выше положения о недвижимости отражены в различных нормативных документах и законодательных актах. Очевидно, что сейчас настало время, когда Фонду госимущества и Министерству экономики Украины следует издать документ, который, базируясь на действующих законах, детально регламентировал бы все вопросы хозяйственного использования недвижимости, в частности находящейся в коммунальной собственности. Это придавало бы новый импульс оживлению экономики Украины.

Получено 02.10.2001

УДК 330.322:001.895

В.В.ЖУКОВ

Харківський державний економічний університет

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Аналізуються стан і проблеми інноваційної діяльності в Україні. Розглядаються основні напрямки, що сприяють залученню інвестиційних засобів для проведення інноваційної діяльності в базових галузях економіки.

Ефективна діяльність промислового підприємства в умовах ринкової економіки забезпечується багатьма зовнішніми й внутрішніми факторами, кожний з яких тим чи іншим способом зв'язаний з необхідністю постійного впровадження інновацій. Тому для вирішення цілого ряду завдань інвестування важливим є розгляд стану і перспектив розвитку інноваційної діяльності підприємств. Насамперед слід зазначити, що відсутність постійного фінансування, недосконалість законодавчої бази, непослідовність проведення ринкових реформ призводять до зменшення кількості підприємств, які ведуть інноваційну діяльність. Так, за період з 1997 до 2000 рр. кількість підприємств, що виконують інноваційну діяльність, скоротилася на 10%. Позитивним моментом тут є збільшення числа підприємств, які проводили інноваційну діяльність у 2000 р. порівняно з 1999 р., але цей показник нижчий, ніж у 1997 і 1998 роках.

Більш повно характеризують інноваційну діяльність в Україні такі цифри. За період з 1995 по 2000 рр. значно скоротилася кількість [1-4]:

комплексно механізованих і автоматизованих цехів, дільниць, виробництв – на 40%;

введених у дію механізованих поточкових і автоматизованих ліній – на 30%;

металорізальних верстатів з числовим програмним керуванням – більше ніж удвічі;

упроваджених технологічних процесів – більше ніж у 2 рази, а порівняно з 1991 р. більше як у 6 разів.

Щорічно зменшується кількість створених і освоєних зразків нової техніки (рис.1).

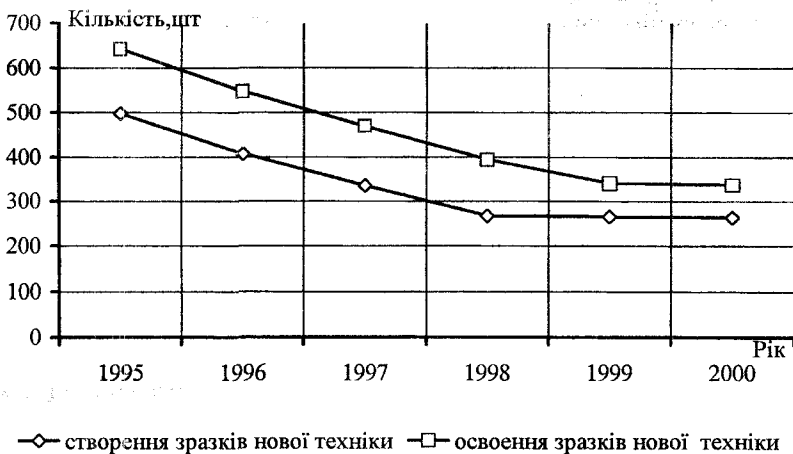

Рис.1 – Динаміка створення та освоєння зразків нової техніки в Україні

За проаналізований період найбільш розповсюдженим напрямком інноваційної діяльності було відновлення продукції. Інакше кажучи, значну частину інноваційної діяльності складають поліпшуючі інновації. Але в сучасних умовах господарювання такі інновації тільки удосконалюють існуючу базу виробництва старих технологій без створення нової бази, необхідної для впровадження принципово нових технологічних рішень. Понад 80% машинобудівних підприємств випускають застарілу продукцію, середня тривалість виробництва окремих її видів перевищує 10 років [1, 5]. Отже, для України характерна дифузія інновацій, тобто поширення вже один раз освоєної і використаної інновації в нових умовах чи місцях застосування. Важливим фактом впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах є перевага іноземних продуктивних чи технологічних інновацій. При цьому інновації, які надходять в Україну з-за кордону, мають короткий жит-

тевий цикл, що не сприяє конкурентоспроможності українських товарів як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку. Разом з тим процес відновлення повинен бути більше зв'язаний з науково-технічним прогресом, а не з постійним відтворенням застарілої техніки і технології. Вирішенням цього завдання є обґрунтований вибір і аналіз інноваційної продукції за допомогою введення в розгляд узагальненого показника конкурентоспроможності продукції з урахуванням життєвого циклу новацій.

Характерним для інноваційної діяльності в Україні є збільшення числа освоєних нових видів продукції. У 2000 р. було освоєно 15,3 тис. найменувань нових видів продукції, тоді як у 1995 р. – 11,47 тис. найменувань. Однак слід підкреслити, що кожний третій вид нової продукції у 2000 р. зроблений в легкій промисловості, кожний четвертий – у харчовій і тільки кожний шостий – у машинобудуванні та металообробці [2]. Іншими словами, більш активно інноваційною діяльністю займаються підприємства, продукція яких має найменший інноваційний цикл і водночас вищу імовірність віддачі від нововведень за короткий період часу.

Поряд з цим падає питома вага освоєної нової продукції машинобудування в загальному обсязі освоєної продукції. Так, якщо в 1995 р. питома вага нової освоєної продукції машинобудування становила 5,58%, у 1996 р. – 5,52%, то починаючи з 1999 р. – менше 3% [1]. Ці дані свідчать про те, що скорочуються напрямки створення науко- і трудомістких зразків нової техніки, що властиві базовим галузям економіки. Пріоритетними стають напрямки створення менш трудомісткої продукції, що дозволяє отримати прибуток у короткі проміжки часу. Тому доцільною є розробка підходів, що сприяють залученню інвестиційних засобів для проведення інноваційної діяльності в базових галузях економіки. При цьому слід зазначити, що скоротилася питома вага вперше освоєної в Україні продукції машинобудування – з 6,7% у 1990 р. до 4,3% у 1999 р. [1]. Це також свідчить про поширення псевдоінновацій, що призводить до нагромадження морально і фізично застарілого устаткування, подальшого зростання непродуктивних витрат фінансових ресурсів підприємств.

Варто також підкреслити, що основну частку освоєних виробництв нових видів продукції складають товари народного споживання. Як показує аналіз даних [1,2], випуск товарів народного споживання постійно збільшується. Водночас темпи росту випуску нових товарів народного споживання за результатами 2000 р. перевищують темпи зростання виробництва нових видів продукції в цілому (рис.2).

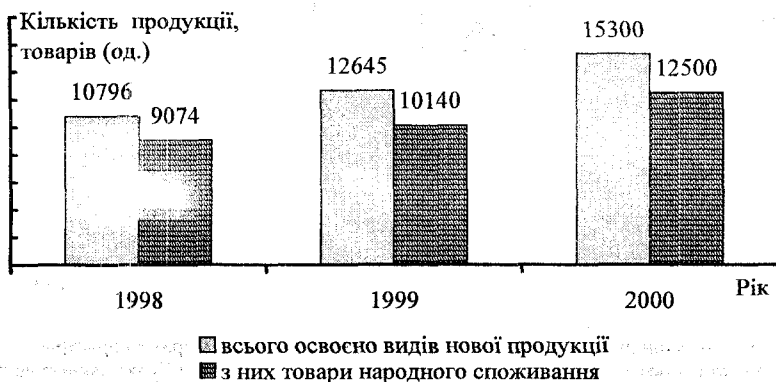

Рис.2 – Кількість освоєних видів нової продукції і нових товарів народного споживання в цілому по Україні (шт.)

Така динаміка зростання нових видів товарів народного споживання загалом відіграє позитивну роль, тому що задовольняє потреби покупців, сприяє фінансовому оздоровленню і розвитку окремих галузей промисловості. Водночас вона свідчить про те, що інноваційна активність підприємств не торкається належною мірою трудомістких напрямків виробництва, що властиві базовим галузям економіки.

Ця ситуація характерна і для підприємств Харківської області. Тут істотно скоротилося число комплексно механізованих і автоматизованих цехів, дільниць, виробництв; механізованих потокових і автоматизованих ліній; верстатів з числовим програмним керуванням; нових прогресивних технологічних процесів, освоєних виробництв нових видів продукції.

Розрахунок свідчить (рис.3), що з 1998 р. в області скорочується питома вага освоєних машин, устаткування, апаратів і пристроїв у загальному обсязі виробництва нових видів продукції.

Разом з тим треба враховувати, що інноваційний процес має циклічний характер, тобто слід розрізняти види інноваційної діяльності. У загальному вигляді інвестиційний процес можна подати так:

... → ФІ → ПП → Р → Пр → С → ОС → ПП → М → Сб → ФІ → .....

де ФІ – фундаментальні (теоретичні) дослідження; ПП – прикладні дослідження; Р – розробка; Пр – проектування; С – будівництво; ОС – освоєння; ПП – промислове виробництво; М – маркетинг; Сб – збут.

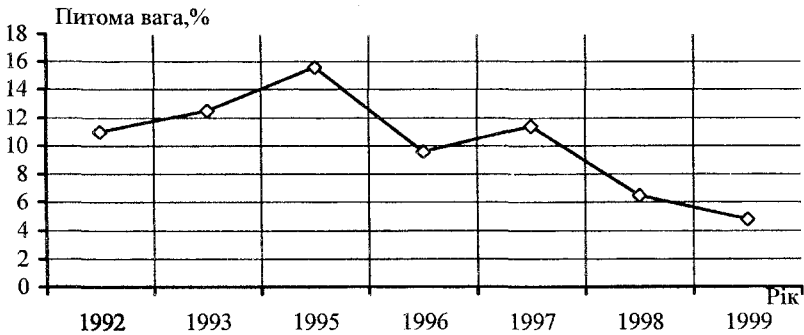

Рис.3 – Зміни питомої ваги освоєних машин, устаткування, апаратів і пристроїв у загальному обсязі освоєного виробництва нових видів продукції в Харківській області

Таке подання інвестиційного процесу дозволяє чіткіше і краще структурувати ряд завдань. Так, розглядаючи питання інвестування інновацій, треба виходити з того, що, наприклад, інноваційна діяльність у цілому і науково-дослідні роботи, зокрема, мають різну структуру фінансування: основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств, а науково-дослідних робіт – кошти замовника і державного бюджету.

Отже, при вирішенні завдання удосконалення інвестиційної діяльності промислових підприємств необхідно враховувати джерела фінансового забезпечення різних видів інноваційної діяльності. При цьому ефективне фінансове забезпечення науково-технічних робіт є фундаментом інноваційної діяльності, тому що без інтелектуального й інформаційного капіталу, капіталу знань неможливі ні економічне зростання, ні стабільний розвиток економіки, ні інтеграція у світову систему господарювання.

Разом з тим аналіз даних, що характеризують інноваційну активність підприємств Харківської області в період з 1995 по 2000 рр., показує, що основними напрямками інноваційної діяльності тут є:

освоєння і промислове виробництво інновацій. Цим видом інноваційної діяльності займалися 78,8% підприємств, які виконують інноваційну діяльність;

здійснення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт – 27,3% підприємств;

придбання засобів виробництва – 34,8% підприємств;

проведення маркетингових досліджень і рекламних компаній – 31,3% підприємств.

Урахування напрямків інноваційної діяльності сприятиме створенню більш гнучких систем організації і управління інвестиційною діяльністю на рівні як конкретного підприємства, так і регіону в цілому.

Слід також підкреслити, що характерним для Харківського регіону є наявність підприємств, які випускають високоточну і складну технічну продукцію з тривалим часовим інтервалом. Це ускладнює проведення порівняльного аналізу інноваційної діяльності ряду підприємств. У зв'язку з цим більш конкретно зупинимося на одному підприємстві – ЗАТ "Південкабель". Цей вибір пояснюється тим, що дане підприємство випускає складну високоточну продукцію, але при цьому цикл її виробництва не є тривалим, що дозволяє говорити про динамічність його інноваційної діяльності. Так, за 1999-2000 рр. освоєння і виробництво нових видів продукції на цьому підприємстві характеризувалося такими даними:

здійснено модернізацію приймального пристрою волоочильної лінії "Синхро" з метою розширення діапазону волочіння;

зроблені монтаж і налагодження нового обладнання для виробництва емальпроводів;

освоєні виробництво емальювання проводів на новому обладнанні та технологія ущільнення секторних алюмінієвих багатопроволочних жил;

модернізовано лінії виробництва проводів;

удосконалено технологію накладання алюмінієвої оболонки і сушки-просочення паперової ізоляції;

освоєно виробництво нових видів кабелю і типів подовжувачів, загальна вартість яких у загальному обсязі товарної продукції становить 8,6%. При цьому вартість уперше випущеної в Україні продукції склала 7,9% від загальної вартості товарної продукції, що на 2% більше порівняно з 1998 р.

З наведених даних видно, що розглянуте підприємство активно займається інноваційною діяльністю. Разом з тим ці дані ще раз підтверджують висновок про те, що основу інноваційної діяльності в Україні складають нові для України види продукції.

Таким чином, серед напрямків, що сприяють удосконаленню інвестиційної діяльності в Україні, доцільно сконцентрувати увагу на розробці підходів, які сприяють залученню інвестиційних засобів для проведення інноваційної діяльності в базових галузях економіки, обґрунтуванні й виборі визначеного показника конкурентоспроможності продукції з урахуванням життєвого циклу новацій, урахуванні неоднакової структури фінансового забезпечення різних видів інноваційної

діяльності.

1. Статистичний щорічник України за 1999 р. / Держкомстат України. За ред. О.Г.Осауленко. – К.: Техніка, 2000. – 648 с.
2. Економіка України у 2000 р. / Урядовий кур'єр. – 2001. – №12. – С.5-8.
3. Статистичний щорічник України за 1997 р. / Держкомстат України. За ред. О.Г.Осауленко. – К.: Українська енциклопедія, 1999. – 624 с.
4. Статистичний щорічник України за 1998 р. / Міністерство статистики України. – К.: Техніка, 1999. – 564 с.
5. Фролов П. Финансовое состояние промышленности Украины // Экономика Украины. – 2000. – №10. – С.84-88.
6. Гальчинський А., Гесць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. – К.: ОП НДІБВ, 1997. – 68 с.

Отримано 04.10.2001

УДК 336.64

Л.В.ГРИНЕВИЧ

Харьковский государственный экономический университет

ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ ПРЕДПРИЯТИЯ МЕТОДОМ АНАЛИЗА ИЕРАРХИЙ

Предлагается проводить формирование инвестиционного портфеля предприятия с использованием метода анализа иерархий, позволяющего получить оптимальное решение проблемы в условиях многокритериальности.

Период становления экономики Украины предполагает изменения в организации деятельности промышленных предприятий. Имея определенный экономический потенциал, товаропроизводители способны преодолеть кризисное финансовое состояние при условии качественного обновления производства. Достигнуть активизации деятельности в производственной сфере можно при условии капитальных вложений в основные фонды, осуществляемых путем привлечения значительных объемов инвестиций. Однако следует заметить, что сложность реализации инвестиционного процесса на промышленных предприятиях связана с разнообразием форм инвестиционного развития и сопровождается многовариантной неопределенностью перспектив финансового состояния. Преодолеть финансовый кризис предприятия целесообразно путем одновременной реализации различных инвестиционных проектов. Предлагается формирование инвестиционного портфеля, включающего параллельную реализацию группы проектов, путем построения иерархии, что позволит учитывать как количественные, так и качественные характеристики предприятия и инвестиционных проектов при незначительных затратах на их проведение. Метод иерархического анализа предполагает принятие решений в ус-